

МАТЕРІАЛ ЯК ЧИННИК ФУНКЦІОНАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОЇ ВИРАЗНОСТІ У ОБ'ЄКТАХ АСАМБЛЯЖУ

Крайній Є. С., аспірант

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Анотація. У статті розглядається чинник матеріалу у об'єктах асамбляжу та виникаючі при цьому особливості. Аналізуються характерні риси матеріалу як артефакту на прикладі об'єктів «нового німецького дизайну». Особливий наголос ставиться на важливості урахування чиннику матеріалу у проєктній діяльності дизайнера.

Ключові слова: асамбляж, дизайн, матеріал, артефакт.

Аннотация. Крайний Е. С. Материал как фактор функционально-эстетической выразительности в объектах ассамбляжа. В статье рассматривается фактор материала в объектах ассамбляжа и возникающие при этом особенности. Анализируются характерные особенности материала как артефакта на примере объектов «нового немецкого дизайна». Особо акцентируется важность учета фактора материала в проектной деятельности дизайнера.

Ключевые слова: ассамбляж, дизайн, материал, артефакт.

Annotation. Krainiy E. S. Material as the factor of functional and esthetical expressiveness in the objects of assemblage. Factor of material in objects of assemblage and features arising thus are considered. The characteristic properties of material as artifact based on the example of the objects "new German design" are analyzed. Importance of the account of the factor of a material in design activity of the designer is especially accented.

Key words: assemblage, design, material, artifact.

Постановка проблеми: автор розглядає проблему використання матеріалу як важливого чиннику функціонально-естетичної виразності у процесі формоутворення у дизайні та досліджує значимість матеріалу на прикладах об'єктів асамбляжу.

Мета: проаналізувати характерні властивості матеріалу в об'єктах асамбляжу, виявити роль матеріалу та його цінність в об'єктах асамбляжу.

Об'єкт дослідження – матеріал у практиці промислового дизайну.

Предмет дослідження – чинник матеріалу в об'єктах асамбляжу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існуюча інформація не має фундаментальних теоретичних досліджень та несе уривчастий характер. Джерельна база проблеми не досить різноманітна, але дозволяє вирішити поставлені мету і завдання.

Викладення основного матеріалу.

Асамбляж – одне з характерних понять сучасного мистецтва, зв'язане зі створенням витворів, зроблених з матеріалів, предметів, спочатку розроблених у інших цілях. Методи і принципи асамбляжу простежуються в різних стилях і напрямках (поп-арт, постмодернізм, і т. д.). Одним з першовідкривачів мистецтва асамбляжу був француз Марсель Дюшан, що створив на початку століття свої нашумілі композиції «Пісуар», «Сушарка для пляшок», «Велосипедне колесо» та інші.

Методами асамбляжу користувалися П. Пікассо, Вл. Татлін, що освоювали у своїх рельєфах усілякі матеріали і предмети. У мистецтві поп-арту 1950-1960 р.

*Рис. 1. «Пісуар».
М. Дюшан*

*Рис. 2. «Велосипедне колесо».
М. Дюшан*

*Рис. 3. «Сушарка для
пляшок». М. Дюшан*

американські художники Р. Раушенберг, Т. Вессельман, Д. Джонс, К. Олденбург та інші також активно використовували прийоми асамбляжу. Особливої досконалості в області асамбляжу досягла Луїза Невельсон, яка працювала із середини 1950-х років переважно в цьому жанрі. Серед європейських художників помітні поляк Владислав Хосиор і росіянин Борис Смертін. Також принципи асамбляжу стали основою для нового напрямку у дизайні, феномен якого виник у 1980-х роках у західній Німеччині. Цей надзвичайно неоднорідний і строкатий по спектру підходів до формоутворення напрямок одержав назву «новий німецький дизайн». Основні принципи нового німецького дизайну були сформульовані членом президії Ради дизайнерів ФРН О. Зудровим.

Розглянемо деякі з основних принципів:

Перший принцип: повторне використання промислових виробів масового виробництва. Приміром, крісло під назвою «Відпочинок споживача», створене дизайнером під псевдонімом Стилетто. Це пересувний кошик для покупок застосований дотепер у Німеччині у магазинах самообслуговування. Шляхом відповідних вирізів і зміни форми в передній частині кошик був перероблений у свого роду крісло. Таким чином, вийшов кустарний, у кінцевому рахунку, промисловий виріб.

Другий принцип: використання неординарних матеріалів. Так, використання іржі в меблевому дизайні було вираженням протесту проти гладкості, високої вартості і штучності, на думку діячів «сміттьєвого дизайну», «облагороджування» зовнішніх поверхонь промислових виробів.

Третій принцип: повторне використання утилю-сировини. Як приклад можна привести полку «Травень-68» М. Роггенрайтера. Вона являла собою спорудження із шухляд з-під фруктів, дійсно, підібраних на смітнику. Такі меблі автор рекомендували для студентів.

Четвертий принцип обумовлений проблемами екології, погрозою виснаження запасів деревини і вимирання лісів. «Стілець із палиць» групи дизайнерів з Кобурга демонстрував дбайливе відношення до використання дерева як матеріалу для виготовлення побутових речей. «Природна поверхня і колір натурального дерева, – говорили дизайнери, – багатий по змісту і, крім того, дешевше фабричного матеріалу».

Об'єкти нового німецького дизайну мають найбільшу утилітарно-функціональну спрямованість з усіх напрямків дизайну в яких використовується метод асамбляжу. Характерною рисою об'єктів нового німецького дизайну є те, що матеріал має заздалегідь задану форму і несе більш виразну і яскраву роль як чинник функціонально-естетичної виразності і може бути артефактом.

Артефакт – термін, що підкреслює відмінність художнього твору як результату людської діяльності від об'єктів природи. На сьогодні у естетичній практиці термін «артефакт» виражає гармонічно широкий спектр об'єктів, наділених значенням художніх. У цій системі представлень будь-який предмет може придбати статус артефакту, будучи виділеним із природних за допомогою спеціального експонування, установлення зв'язків з іншими предметами, зміни точки зору на предмет.

Матеріал як артефакт – індикатор радикальної зміни художніх цінностей, до якої привели загальний раціоналізм мислення людини 20 століття, розвиток засобів масової комунікації. Правда, і зараз у традиційних колах, як і раніше, цінується майстерність, уміння відтворення видимого світу, однак сьогодні митці високо оцінюють не тільки демонстрацію ремісничих навичок, але і здатність перебування навколо нас ситуацій, структур, об'єктів, фрагментів, уламків, слідів, що адекватно виражають складні, майже непередавані почуття і думки художника. Артефакт радикально розширює палітру відносин людини зі світом, витісняючи натуральні, великовагові, очевидні форми, формами ескізними, несподіваними, легкими, вільними.

Культура використання артефакту знаходиться на одному рівні з екологічною культурою та дає не тільки можливість використання віджилих речей, а й можливість відноситися до них як до виразників духу часу, носіїв таємниці їхнього створення, їхнього життя, що володіє особою, тільки їм властивою формою або фактурою, будовою або організацією.

У дизайнерській творчості матеріалом є не тільки речовина реалізації проектних задумів, але й візуальна та вербальна інформація, ідеї, концепції, що включаються в сферу проектної свідомості. Для дизайнера важливі не тільки відчутні властивості матеріалу («лише те скульптор створювати здатний, що мармур сам у собі вже таїв» – Мікеланджело), але часто ефемерні та значимі якості середовища ситуації і рівень можливостей замовника, психологія споживача й обрана система художніх орієнтирів.

Подібно мармурові, що «говорить», глибина аналізів і свідомість вибору можуть досить по-різному орієнтувати процес проектної творчості. Поява нових матеріалів, технологій, особливо ідей, концепцій відіграє важливу

роль у розвитку нових видів художньої творчості (кінематограф, телебачення, фотомистецтво, відеоарт) і нових стилів та напрямків дизайну (конструктивізм, хай-тек, постмодернізм, деконструктивізм).

Висновки. Проаналізувавши характерні властивості матеріалу в об'єктах асамбляжу, можна зробити висновок, що матеріал у об'єктах асамбляжу має найвищу ступінь виразності серед усіх об'єктів промислового дизайну. Матеріал як фактор функціонально-естетичної виразності у промисловому дизайні являється носієм не тільки фізичних властивостей, а й духовних та історичних цінностей і, таким чином, виступає у ролі артефакту.

Подальший напрямок дослідження буде спрямовано на аналіз чинника матеріалу як засобу функціонально-естетичної виразності в промисловому дизайні.

Література:

1. Словарь дизайнера для работы в 21 веке. Мастерская ТАФ. – М. 1998. – 178 с.
2. Industrial design techniques and materials. Raymond Guiot. Flammarion, 2006.
3. Materials and Design: The Art and Science of Material Selection in Product Design. Michael Ashby, Kara Johnson, 2003.
4. Icons of design the 20th century. Munich.London. Heslett John. New York Prestel, 2000.

Надійшла до редакції 17.11.2008